

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Денежна Е. Відтворення йоркширського діалекту в українських перекладах (на матеріалі роману Д.Г. Лоуренса "Коханець леді Чаттерлей") / Е. Денежна // Наукові записки. Сер.: "Філологічні науки". – Вип. 81 (4). – С. 251-255.
2. Лоуренс Д.Г. Коханець леді Чаттерлей / Пер. С. Павличко – Київ: Основи, 1998. – 461с.
1. Лоуренс Д.Г. Коханець леді Чаттерлей / Пер. Д. Радієнко – Харків: Фоліо, 2005. – 382 с.
2. Медвідь О. Проблема використання діалектизмів і просторіччя в українському художньому перекладі // Другий Міжнародний конгрес українців. Доповіді і повідомлення (Львів, 22-28 серпня 1993 р.). – Львів 1993. – С.272–277.
3. Сучасна українська літературна мова. Стилїстика /За заг. Ред.. І.К. Білодіда. – К.:Наукова думка, 1973. – 588с.
4. Lawrence D.H. LadyChatterley'sLover. – СПб.: Антологія КАРО, 2005. – 448с.

Криницька О.

Науковий курівник – доц. Чумак Г. В.

СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ ВЛАСНИХ НАЗВ У АВТОРСЬКИХ КАЗКАХ

Література для дітей вже давно стала предметом дослідження багатьох учених та літературознавців. Вони вивчали та оцінювали її на тематико-проблемному, жанрово-стилістичному, дидактичному та інш. Так, О. Папуша оцінює теоретичний дискурс дитячої літератури [7], Т. Качак досліджує гендерний аспект дитячої літератури [4]. Проблема теорії дитячої літератури присвячені книги М. Славової "Попелюшка літератури" [10] та "Чарівне дзеркало дитинства" [9]. А от перекладацький аспект літератури для дітей ще не достатньо висвітлений лінгвістами, тому ці питання є актуальними на даний час.

Метою цієї роботи є висвітлення основних труднощів у процесі перекладу дитячих казок та аналіз перекладу власних назв, які містяться у них.

Об'єктом дослідження є переклади дитячих творів з мови оригіналу на українську мову, особлива увага приділяється способам відтворення власних назв та імен.

Матеріалами дослідження стали відомі дитячі казки, які користуються великою популярністю серед дітей, зокрема "Пітер Пен і Венді" написаний Джеймсом Баррі та перекладений В. Митрофановим у 1987 році та "Мері Поппінс", яку написала Памела Треверс і переклала Є. Горєва (2002 р).

Дитяча література, будучи складовою частиною світової літератури, має свої ознаки, особливості та специфіку. Так, вона повинна відповідати рівневі знань дитини, її психологічному розвитку, вмінню адекватно сприймати навколишній світ, розвивати уяву, виховувати у неї моральні якості. Через малий досвід юним читачам часто не вистачає певних знань, тому твори, які вони читають, чи то на рідній мові, чи то перекладені, повинні бути пристосовані відповідно до їх потреб, інтересів і знань.

Перекладач, по своїй суті, виступає співавтором твору, "переробляючи" його під свій авторський унікальний стиль. Тому на плечі перекладачів покладена велика відповідальність за відповідність вище зазначеним критеріям.

Специфіка художньої дитячої літератури полягає також в тому в тому, що в мові дитячої книжки використовуються елементи багатьох стилів. В наслідок цього у таких творах присутні найрізноманітніші мовні засоби. Серед них синоніми, антоніми, омоніми, фразеологізми, слова з переносним значенням, екзотизми, емоційно-експресивні порівняння, крилаті слова та вирази прислів'я і приказки тощо [4; 5]. Переклад казок викликає і продовжує викликати труднощі у перекладачів у зв'язку з присутністю в тексті вище зазначених мовних засобів.

У творах для дітей, як і в будь-яких інших, також присутня велика кількість власних назв. Їх визначення у свій час пропонували різні науковці. Так, В. Виноградов вважає, що власні назви — це слова, що називають дійсний або вигаданий об'єкт, особу чи місцевість єдину в своєму роді [1, с. 150]. М. Кочерган зазначає, що власні назви, на відміну від загальних, служать для виділення названого ними об'єкта з низки подібних, його індивідуалізації та ідентифікації.

Він класифікує їх за різними ознаками і поділяє на:

- 1) антропоніми – будь-які власні імена людини (особисте ім'я, прізвище, прізвисько, псевдонім, кличка);
- 2) топоніми – назви географічних об'єктів;
- 3) теоніми – назви божеств;
- 4) зооніми – клички тварин;
- 5) астроніми – назви небесних тіл;
- 6) хрононіми – назви відрізків часу;
- 7) хрематоніми – назви об'єктів матеріальної культури;
- 8) ідеоніми – назви об'єктів духовної культури;
- 9) гідроніми – назви водоймищ;
- 10) етноніми – назви народів, етнічних груп та інш [7, с. 186].

Зазвичай, щоб привернути увагу юного читача, автор вдається до створення чудернацьких, вигадкуватих назв людей, тварин, місць. Зрозуміло, для того щоб отримати адекватний переклад, перекладач повинен використовувати певні перекладацькі методи, які допоможуть справитись з цим завданням. Одним з науковців, які займалися вивченням цих методів є І. Корунець [6].

До основних способів перекладу власних назв і імен він відносить такі: транслітерація, транскрибування / часткове транскрибування, прямий (дослівний) переклад та переклад з поясненням і різного типу трансформаціями (опущенням та додаванням слів) [6, с. 92-113]. Проаналізувавши такі авторські дитячі казки як "Пітер Пен" та "Мері Поппінс", було виявлено, що назви та власні імена перекладались усіма вище зазначеними способами.

Транслітерація — передача тексту й окремих слів, які записані однією графічною системою, засобами іншої графічної системи, тобто передача однієї писемності літерами іншої [2, с. 312].

Зазвичай, із цим способом передачі власних назв не виникає ніяких проблем: літери, написані англійською мовою просто записуються українськими літерами (Ben – Бен). Проте, у англійських іменах часто вживаються специфічні орфографічні форми, що іноді ускладнює роботу перекладача. Тому, щоб уникнути помилок, при перекладі деякі літери додаються або опускаються (Dinah – Діна).

У казці "Мері Поппінс" транслітеруються такі імена: *Barbara – Барбара; Mery – Мери, Albert – Альберт, Mrs Brill – місіс Брілл*, а у казці "Пітер Пен" такі: *Wendy – Венді, Liza – Ліза, Captain Flint – капітан Флінт, Mrs Darling – місіс Дарлінг*.

Транскрипція — особлива система письма, яка застосовується для точного відтворення звукового складу слів і текстів якої-небудь мови або діалекту [2, с. 312-313]. Іншими словами це запис засобами національного алфавіту іноземних імен, термінів тощо, які не перекладаються рідною мовою, а передаються найближчими за звучанням. Тобто, якщо при транслітерації важлива сама передача літер, то при транскрипції важливо точно передати звук.

У творі Джеймса Баррі транскрибуються імена *Peter – Пітер, Michael – Майкл, George – Джордж, Nana – Нена, Italian Sesso – італієць Чекко*. А у казці Треверс такш: *Amy – Емі, Admiral Boom – Адмірал Бум, Andrew – Ендрю, Fannie – Фенні*.

Іноколи використовується такий метод як часткове транскрибування (коли транскрибована тільки частина слова) [6, с. 99]. Такий метод спостерігаємо у казці "Пітер Пен". Пірат на прізвисько *Cookson* в українській мові перекладений як *Куксон* (перша частина слова транскрибована, друга – транслітерована).

В обох творах перекладачі також використовували прямий переклад. Так, наприклад, дослівно перекладене прізвисько у казці "Мері Поппінс" *miss Lark – міс Жайворон, The Red Cow – Червона Корова*, а у "Пітері Пені" знаходимо такі приклади: *captain Hook – капітан Гак, Blackbeard – Чорна Борода*.

Але дослівний переклад доречний не у всіх випадках. Оскільки англійська і українська мови відрізняються не тільки орфографічними та фонетичними системами, а й соціокультурними відмінностями, то переклад слова того чи іншого слова у деяких випадках потрібно "підлаштувати" під українського читача. Наприклад, як би Митрофанов використав прямий переклад для назви чарівного острова *Neverland* у "Пітері Пені", то на українській мові він звучав би приблизно як Ніколиляндія. Натомість він переклав – острів *Небувальщина*, що не викликає у юних читачів проблем з розумінням.

У цьому ж творі спостерігаємо цікавий випадок, коли перекладач не просто перекладає власну назву, а додає додаткові слова для підсилення того чи іншого ефекту. Наприклад, *captain Sea Cook* Митрофанов переклав не як капітан *Кок*, що було б українським еквівалентом, а як капітан *Старий Кок*. Досвідчений перекладач вжив такий прийом тому, що в оригінальному творі з контексту зрозуміло, що капітан – чоловік поважний, шанований і цей перекладацький прийом дає змогу це зрозуміти.

Отже, переклад дитячих казок являється не легкою справою для перекладачів. По-перше, увагу потрібно звертати на різні соціальні та культурні відмінності між англійською і українською культурами. По-друге, при перекладі саме власних назв великого значення набувають відмінності у орфографічній та фонетичній системах цих мов.

Проаналізувавши дитячі казки "Мері Поппінс" та "Пітер Пен і Венді", основними способами відтворення власних назв, особливо імен, можна вважати такі: транслітерація, транскрибування, переклад та переклад з поясненням і різного типу трансформаціями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Виноградов В. С. Введение в переводоведение / В.С. Виноградов. — М.: Издательство института общего среднего образования РАО, 2001. — 224 с.
2. Ганич Д. І., Олійник І. С. Словник лінгвістичних термінів. — К.: Вища школа, 1985. — 360 с.
3. Качак Т. Сучасна українська дитяча література: аспекти тендерної інтерпретації. / Т. Качак // Актуальні проблеми слов'янської філології: Мізвуз. зб. наук. ст. / Відпов. ред. В. А. Зарва. — Бердянськ: БДПУ. — Випуск XX, 2009. — С. 425–437.
4. Климова К. Я., Романюк П. Ф. Практична стилістика сучасної української мови : Навч. посібник для студентів ВНЗ III – IV рівнів акредитації та викладачів-словесників закладів освіти. — Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2005. — 144 с.
5. Коваль А. П. Практична стилістика сучасної української мови. — К.: Вища шк., 1987. — 375 с.
6. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): підручник / І. В. Корунець ; ред. О. І. Терех. — Вінниця: Нова книга, 2003. — 448 с.
7. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства, підруч. — 2. вид. — К.: Академія, 2005. — 368с.
8. Папуша О. Теоретичний дискурс дитячої літератури: у пошуках об'єкта. / О. Папуша // Вісник Львівського університету: Серія філолог. — 2004. — Вип.33. — 4.2. — С.172-183.
9. Славова М. Волшебное зеркало детства. Статьи о детской литературе. / М. Славова. — К.: Изд.-полиграф. Центр "Киевский университет", 2002. — 92 с.
10. Славова М. Попелюшка літератури. Теоретичні аспекти літератури для дітей. / М. Славова. — К.: ВПЦ "Київський університет", 2002. —81 с.